

Jak rzetelnie i odpowiedzialnie pisać i mówić o dzikiej przyrodzie?

W szczególności o dużych drapieżnikach

PRAKTYCZNY PORADNIK DLA MEDIÓW

Rekomendowany przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska

Czerwiec 2026

Celem tego poradnika jest wsparcie dziennikarzy i redakcji w rzetelnym, opartym na źródłach i faktach oraz wyważonym - a jednocześnie nienapędzającym spirali strachu - relacjonowaniu sytuacji dotyczących współistnienia ludzi z dzikimi zwierzętami. Od sposobu, w jaki media opisują takie zdarzenia, w dużym stopniu zależy poziom świadomości i wiedzy odbiorców oraz społeczna postawa wobec dzikiej przyrody, w tym budzących silne emocje dużych drapieżników - zwłaszcza wilków i niedźwiedzi.

Dlatego tak ważne jest używanie precyzyjnego języka, opartego na sprawdzonych danych i konsultacji z ekspertami, a przede wszystkim unikanie sensacyjnego tonu, uogólnień czy klikbajtowych nagłówków. Odpowiedzialne dziennikarstwo w tym obszarze oznacza dbałość o kontekst, weryfikowanie źródeł podawanych informacji, prezentowanie różnych perspektyw - w tym naukowej i lokalnej - oraz świadomość, że przekaz medialny ma realny wpływ na kształtowanie relacji między ludźmi a dziką naturą.

W poradniku znajdują się podstawowe informacje o biologii i zachowaniach niedźwiedzi oraz wilków, odwołania do badań naukowych, a także przykłady sformułowań, które pozwalają mówić o tych gatunkach odpowiedzialnie i neutralnie. Na końcu publikacji znajduje się lista przykładowych rekomendowanych źródeł, raportów oraz kontaktów do ekspertów i instytucji zajmujących się ochroną przyrody.

Publikacja składa się z pięciu części:

1. **Kluczowe informacje na temat niedźwiedzi i wilków** - syntetyczne informacje o biologii, zachowaniach i występowaniu tych gatunków - str. 2
2. **Rekomendacje językowe** - opracowane we współpracy z biologami, socjologami i językoznawcami zasady użycia precyzyjnych, neutralnych i odpowiedzialnych sformułowań - str. 6
3. **Weryfikacja informacji i źródeł i korzystanie z narzędzi AI** - odpowiedzialne relacjonowanie tematów dotyczących dużych drapieżników - str. 9
4. **Informacje praktyczne dla mieszkańców i turystów** - treści edukacyjne, które mogą być bezpośrednio wykorzystane w materiałach medialnych promujące właściwe zachowania w terenie - str. 13
5. **Kontakty do ekspertów i instytucji ochrony przyrody** - str. 14

Zachęcamy, aby przed publikacją każdorazowo zweryfikować pod kątem aktualności wszystkie dane liczbowe, cytaty i odniesienia z instytucjami źródłowymi wskazanymi w poradniku.

Część 1

Fakty o niedźwiedziach w Polsce

Ścisła ochrona gatunkowa

Niedźwiedź brunatny jest w Polsce objęty ścisłą ochroną gatunkową od 1952 roku. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 16 grudnia 2016 r. gatunek ten wymaga ochrony ścisłej, co oznacza zakaz jego zabijania, chwytania, płoszenia, przetrzymywania oraz niszczenia miejsc rozrodu i zimowania.

Odstępstwa od tych zakazów (derogacje) mogą być udzielane jedynie w drodze indywidualnej decyzji administracyjnej, wydawanej przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) lub właściwego terytorialnie regionalnego dyrektora ochrony środowiska. GDOŚ podkreśla, że eliminacja niedźwiedzia to ostateczność, dopuszczalna wyłącznie w sytuacji realnego zagrożenia i po wyczerpaniu metod alternatywnych, w szczególności płoszenia.

Populacja niedźwiedzia brunatnego

Ostatnie wyniki oparte o badania genetyczne wskazują, że w polskich Karpatach żyje blisko 170 niedźwiedzi, w tym:

- **w Bieszczadach i Górach Sanocko-Turczańskich populację oszacowano na 104 osobniki** (zakresy oszacowania to 59-173 osobniki - dane Fundacja Nauka i Przyroda, 2024), (w tym około 20 na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego),
- **w Tatrach zidentyfikowano 64 unikalne profile genetyczne niedźwiedzi** (dane Tatrzańskiego Parku Narodowego i IOP PAN, kwiecień 2026), (trwają prace nad oszacowaniem liczebności populacji tatrzańskiej). 80 procent populacji to osobniki transgraniczne.

Według Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) populacja niedźwiedzia brunatnego w Polsce liczy około 150 osobników - to szacunek ekspercki, a nie wynik pełnego krajowego monitoringu. Za przeprowadzenie ogólnokrajowego monitoringu odpowiada Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ).

Brak aktualnych danych genetycznych nie pozwala dokładnie określić liczebności niedźwiedzi w Polsce w tym momencie. Niezbędne jest przeprowadzenie kompleksowej oceny liczebności z zastosowaniem jednorodnej metodyki - w oparciu o badania genetyczne, wykonane w tym samym czasie w całym obszarze występowania gatunku.

Dane o liczebności niedźwiedzi czy wilków publikowane przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) nie są uzyskiwane z wykorzystaniem jednolitych metod i nie mają naukowych podstaw. Opierają się na informacjach przekazywanych administracyjnie, m.in. przez Lasy Państwowe i Polski Związek Łowiecki. Nie wynikają one z jednolitego, naukowego monitoringu całej populacji. Jak podkreśla środowisko naukowe w swoim [apelu](#), są to „szacunki oparte na przypuszczeniach” tych instytucji. W efekcie rzeczywista liczba niedźwiedzi czy wilków może być zawyżona, ponieważ ten sam osobnik lub grupa rodzinna mogą zostać uwzględnione w kilku różnych lokalizacjach w różnym czasie.

WSKAZÓWKI DLA REDAKCJI:

- Unikaj formuł typu „żyje dokładnie X niedźwiedzi” - zamiast tego pisz: „szacuje się”, „ostatnie badania genetyczne wykazały”, „eksperci oceniają”.
- Podkreślaj wspólny, transgraniczny charakter populacji karpackiej - niedźwiedzie mają bardzo duże areale osobnicze, wykraczające poza granice jednego kraju (nie są przy tym zwierzętami terytorialnymi!).
- Źródła danych: Instytut Ochrony Przyrody PAN, GIOŚ, Fundacja Przyroda i Nauka

W ekologii pojęcie „nadpopulacji drapieżników” nie ma naukowego uzasadnienia. Wielkość populacji zwierząt regulowana jest przez czynniki środowiskowe - przede wszystkim dostępność pokarmu i bezpiecznych siedlisk, naturalną śmiertelność (spowodowaną chorobami, pasożytami czy konkurencją wewnątrzgatunkową) oraz obecność i presję człowieka. Dlatego twierdzenia, że „w Polsce jest za dużo niedźwiedzi”, nie znajdują potwierdzenia w nauce. Samice niedźwiedzi rodzą zwykle od jednego do czterech młodych co około dwa lata

i opiekują się nimi nawet przez trzy lata. Jednocześnie 30 - 40 procent młodych niedźwiedzi nie przeżywa pierwszego roku życia.

Bliskość niedźwiedzi przy zabudowaniach

Pojawianie się niedźwiedzi w terenach zabudowanych nie oznacza, że jest ich więcej. Zazwyczaj **wynika z łatwego dostępu do pokarmu pochodzenia ludzkiego** - niezabezpieczonych śmieci, kompostowników, resztek jedzenia, pasiek, odpadów po uboju, sadów owocowych czy karmisk łowieckich. Zwierzęta uczą się wtedy, że w pobliżu człowieka znajdują łatwo dostępne i kaloryczne pożywienie, co prowadzi do utraty naturalnej ostrożności i zwiększa ryzyko sytuacji konfliktowych.

Gdy wiosną w lasach jest jeszcze mało pożywienia, zwierzęta te - jako typowi **oportuniści pokarmowi** - przemieszczają się w okolice zabudowań i osiedli ludzkich, przyciągane łatwo dostępnym pokarmem pochodzenia ludzkiego. Dlatego tak ważne jest **zabezpieczanie odpadków i unikanie dokarmiania dzikich zwierząt**, co ogranicza ryzyko ich pojawiania się w pobliżu ludzi.

Istotnym czynnikiem jest też **wypłaszanie niedźwiedzi z ich naturalnych ostoi** przez obecność ludzi i ich działań, schodzenie ze ścieżek i szlaków, wchodzenie ludzi w dzikie ostępy, gęste zarośla i młodniki w poszukiwaniu poroży oraz **karmiska i nęciska łowieckie czy fotograficzne**, gdzie corocznie wykładane są tony kukurydzy i buraków - o każdej porze roku. Łatwy dostęp do pokarmu może dodatkowo powodować brak snu zimowego.

To po stronie lokalnych władarzy i mieszkańców leży zabezpieczanie śmieci i odpowiednia gospodarka odpadami.

Władze mogą liczyć na wsparcie regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, od których można uzyskać m.in. elektryczne pastuchy, fladry oraz pojemniki odporne na działanie niedźwiedzi. Fundacja WWF Polska **nieodpłatnie przekazuje samorządom pojemniki antyniedźwiedziowe** (niedźwiedzioodporne). To specjalne, wzmocnione metalowe kontenery i obudowy. Służą one do zabezpieczania odpadów przed drapieżnikami w rejonach ich naturalnego występowania. Fundacja WWF Polska wspiera także rolników, hodowców i pszczelarzy w ochronie ich inwentarza lub pasiek przed dużymi drapieżnikami (np. wilkami czy niedźwiedziami), **bezpłatnie** przekazując specjalistyczne ogrodzenia („pastuchy”) elektryczne.

Za szkody w okolicznych miejscowościach najczęściej odpowiadają **pojedyncze niedźwiedzie**. W ciągu kilku godzin lub dni potrafią one odwiedzić kilka miejsc, przez co może się wydawać, że jest ich więcej. Wrażenie to potęguje duża liczba zgłoszeń, zdjęć czy nagrań zwierząt, które czasami zgłaszający wykonują bez należytej ostrożności.

Śmiertelne wypadki z udziałem niedźwiedzi zdarzają się niezwykle rzadko. Większość zdarzeń to tzw. „ataki pozorowane”, defensywne, których celem jest samoobrona poprzez odstraszenie człowieka-intruza.

W ciągu ostatnich stu lat w Polsce odnotowano trzy śmiertelne przypadki ataków niedźwiedzi na człowieka:

- Tatry, 1927 r. - młoda kobieta zbierająca runo leśne nad Białką znalazła się między niedźwiedzicą a jej młodymi. **Zwierzę zaatakowało w obronie potomstwa.**
- Góry Sanocko-Turczańskie, 2014 r. - w okolicach Olszanicy znaleziono ciało 61-letniego mężczyzny. Z ustaleń biegłych wynika, że zmarł w wyniku obrażeń zadanych przez niedźwiedzia. **Mężczyzna był niedosłyszący**, w dniu zdarzenia nie założył aparatu słuchowego i prawdopodobnie **wszedł na ranne zwierzę.**
- Pogórze Bukowskie, 2026 r. - 23 kwietnia w Płonnej 58-letnia kobieta, poszukująca zrzutów poroża jelenia, **zbliżyła się do młodnika**, w którym prawdopodobnie przebywał niedźwiedź.

Takie przypadki najczęściej wynikają z zaskoczenia zwierzęcia z bliska. Ryzyko ataku defensywnego wzrasta również wtedy, gdy człowiek znajdzie się między samicą a jej młodymi, zaskoczy niedźwiedzia - podejdzie do niedźwiedzia przy jego ofercie lub spotka ranne zwierzę.

Aby ograniczyć ryzyko niebezpiecznego spotkania, **należy zachowywać ostrożność w miejscach występowania niedźwiedzi** - unikać gęstych zarośli i młodników, a jeśli musimy przez nie przejść, warto poruszać się głośno, dając zwierzętom czas na oddalenie się. Pomaga też chodzenie w grupie i sygnalizowanie swojej obecności, np. poprzez klaskanie, używanie dzwonka, gwizdanie czy spokojne nawoływania („hop, hop!”). Poruszanie się wyłącznie wyznaczonymi szlakami turystycznymi znacząco zmniejsza ryzyko niebezpiecznego spotkania.

Fakty o wilkach w Polsce

Ścisła ochrona gatunkowa

Wilk objęty jest w Polsce ochroną gatunkową na terenie całego kraju od 1998 roku. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, podlega ochronie ścisłej - oznacza to zakaz zabijania, chwytania, okaleczania, przetrzymywania oraz niszczenia miejsc jego rozrodu i odpoczynku. Zabicie wilka bez zezwolenia stanowi przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Zgody na odstąpienie od ochrony może udzielić właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska, a w szczególnych przypadkach - Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska lub Minister Klimatu i Środowiska.

Populacja wilka szarego

Według danych Large Carnivore Initiative for Europe / IUCN, populację wilka w Polsce w sezonie 2022/2023 oszacowano na 2886 - 4270 osobników. Dla porównania - w 2019 roku [Główny Inspektorat Ochrony Środowiska](#), prowadzący monitoring gatunków chronionych, podawał liczebność na poziomie 1886 osobników. Do czasu ponownego oszacowania populacji z wykorzystaniem badań genetycznych najbezpieczniej przyjmować, że **w Polsce żyje obecnie około 3,5 tysiąca wilków**, zamiast wskazywać jedną, konkretną liczbę.

Wilki żyją w **grupach rodzinnych**, zwykle złożonych z pary rodzicielskiej (łączą się w pary na całe życie) i potomstwa z obecnego i poprzedniego sezonu lub dwóch. Młode, około półtoraroczne, dwuletnie, opuszczają rodzinę i szukają niezajętych przez inne wilki terenów do założenia własnej. To tak zwana **dyspersja**. To właśnie w tym czasie przemieszczające się pojedyncze drapieżniki są najczęściej widywane na polach (unikają lasów zamieszkałych przez osiadłe tam pojedyncze wilcze grupy rodzinne), a nawet w obrębie miejscowości, kiedy podczas wędrówki zastanie je tam świt.

Każda wilcza grupa rodzinna, która konkuruje z innymi rodzinami, zajmuje oddzielne **terytorium o średniej powierzchni około 250 km² na nizinach i 150 km² w górach**. W zachodniej Polsce terytorium może mieć nawet 400 km², czyli tyle, co największe polskie miasta, takie jak Warszawa lub Kraków. Tam, gdzie populacja jest stabilna i wszystkie terytoria zajęte, jej wielkość się stabilizuje, przestaje rosnąć. **Pojęcie „nadpopulacji wilków” nie ma uzasadnienia** - liczebność tego gatunku podlega różnym mechanizmom regulacyjnym, wiąże się także z biologią wilka (terytorializm). Kluczem do ograniczania sytuacji konfliktowych z drapieżnikami jest rzetelna wiedza oraz stosowanie sprawdzonych zasad ochrony i prewencji.

Bliskość wilków przy zabudowaniach

Obecnie większość najlepszych siedlisk w Polsce jest już zajęta, dlatego wilki pojawiają się także przejściowo na obrzeżach terenów zabudowanych. Badania wskazują, że **wilki zachowują dystans wobec ludzi**.

Sytuacje konfliktowe dotyczą głównie zagryzania przez wilki zwierząt gospodarskich (które traktują jako łatwe ofiary) i psów (które traktują jak konkurencję). Skuteczną ochronę zwierząt gospodarskich zapewniają poprawnie zamontowane i utrzymane ogrodzenia elektryczne, obecność psów stróżujących. Kluczowe jest również regularne usuwanie padliny czy resztek po uboju i odpadów, które mogą wabić drapieżniki.

Wilki traktują psy jako konkurencję do terytorium i/oraz pokarm. Dlatego tak ważne jest wyprowadzanie psów na smyczy, nie puszczanie ich do lasu luzem i bez nadzoru. Psy trzymane na łańcuchach są bezbronne wobec wilków i mogą stać się dla nich łatwym celem. Dlatego nie powinny być pozostawiane na uwięzi. Zwierzęta należy zabierać na noc do domów, umieszczać w solidnych kojcach lub budynkach wykonanych z wytrzymałych materiałów, z dachem oraz zabezpieczonym podłożem - najlepiej z siatką wkopaną w ziemię lub twardą podłogą, która uniemożliwi podkopanie. Spacer z psem są bezpieczne, o ile zwierzę przebywa blisko człowieka.

WSKAZÓWKI DLA REDAKCJI:

- Unikaj sformułowań typu „w Polsce żyje dokładnie X wilków”. Zamiast tego używaj określeń: „szacuje się”, „według danych IUCN” lub „eksperti oceniają”.
 - Warto dodawać kontekst dotyczący źródeł danych (IUCN, GUS, krajowy monitoring, parki narodowe).
 - Zwracaj uwagę, że wilki żyją w grupach rodzinnych zamieszkujących duże terytoria, co wpływa na interpretację lokalnych obserwacji – te same wilki są widywane w różnych miejscach.
- Taka redakcja pozwala utrzymać tekst w zgodzie z zasadami rzetelnego, neutralnego i naukowo poprawnego przekazu.

Dlaczego mamy wrażenie częstszych spotkań z dzikimi zwierzętami?

Wrażenie, że do spotkań z dzikimi zwierzętami - zwłaszcza z niedźwiedziami, wilkami czy dzikami - dochodzi coraz częściej, jest rzeczywiste, ale jego przyczyny nie wynikają jedynie ze zmian w wielkościach populacji tych gatunków. Zjawisko to ma przede wszystkim **charakter społeczny i środowiskowy**. Na postrzeganie nakłada się kilka czynników:

1. Powszechność rejestrowania zdarzeń.

Dzięki smartfonom każdy z nas ma dziś możliwość natychmiastowego nagrania i udostępnienia spotkania z dzikim zwierzęciem. To, co jeszcze dwie dekady temu pozostałoby jedynie w opowieściach świadków, dziś w ciągu minut trafia do mediów społecznościowych i portali informacyjnych, budując wrażenie mnogości takich sytuacji.

2. Zmiany w krajobrazie i zabudowie.

Rozproszenie zabudowy sprawia, że coraz większe obszary mają charakter tzw. WUI (wildland - urban interface) - stref przejściowych pomiędzy terenami zurbanizowanymi a lasem. To właśnie tam dochodzi do największej liczby kontaktów między ludźmi a dzikimi zwierzętami.

3. Łatwy dostęp do pożywienia.

Niezabezpieczone odpady, resztki żywności, a także karmiska i nęciska łowieckie stanowią magnes dla niedźwiedzi czy dzików. Wiele z takich miejsc znajduje się na obrzeżach miejscowości, co sprzyja przemieszczaniu się zwierząt w pobliże domów. Jest to jeden z głównych i zarazem łatwych do wyeliminowania czynników zwiększających liczbę potencjalnych sytuacji konfliktowych.

4. Działalność człowieka w środowisku naturalnym.

Intensywna gospodarka, poszukiwanie poroży jeleni i runa leśnego, a także rosnąca popularność jazdy quadami, motocyklami i samochodami terenowymi prowadzą do wypłaszania zwierząt z ich naturalnych ostoi. W rezultacie niedźwiedzie i inne gatunki częściej przemieszczają się na tereny użytkowane przez człowieka.

5. Zmiany w zachowaniach rekreacyjnych.

Okres pandemii znacząco zwiększył zainteresowanie turystyką przyrodniczą. Więcej osób spędza czas w lasach i górach, co naturalnie przekłada się na większą liczbę obserwacji i bezpośrednich spotkań.

6. Zmiany w strukturze krajobrazu rolno-miejskiego.

Sarny, jelenie i dziki coraz częściej żerują, a nawet bytują w dużych zagęszczeniach na terenach rolniczych, szczególnie w uprawach kukurydzy i rzepaku. Główną przyczyną takiego zjawiska jest rozbudowa osiedli mieszkaniowych w pobliżu lasów oraz zabudowa korytarzy ekologicznych. Zwierzęta poszukują pożywienia także w bezpośrednim sąsiedztwie domów - przyciągają je krzewy i drzewa owocowe, soczysta trawa, kwiaty oraz zioła w ogródkach. Niekiedy są również dodatkowo dokarmiane przez ludzi. W ślad za roślinożercami pojawiają się drapieżniki.

Świadomość tych procesów pozwala lepiej interpretować przekazy medialne i unikać uproszczeń w opisie zjawiska. Częstsze doniesienia o obserwacjach nie muszą oznaczać gwałtownego wzrostu populacji zwierząt, lecz są efektem zmian w sposobie naszego życia, komunikowania się i korzystania z przestrzeni.

Fakty o populacji i „nadpopulacji”

W naukach przyrodniczych nie funkcjonuje pojęcie „nadpopulacji drapieżników”. W ekosystemach istnieją mechanizmy regulacyjne, a liczebność gatunków dużych ssaków drapieżnych zależy od z czynników środowiskowych. Sformułowania o „nadpopulacji” wilków czy niedźwiedzi często wynikają z uproszczeń, a nie z wyników badań naukowych.

Liczebność dużych drapieżników ograniczają przede wszystkim:

- dostępność pokarmu
- dostępność bezpiecznych ostoi i miejsc rozrodu oraz terytoriów (zarówno w przypadku wilków, jak i niedźwiedzi)
- naturalna śmiertelność (choroby, pasożyty, rywalizacja wewnątrzgatunkowa)
- presja człowieka (np. niszczenie siedlisk, wypadki komunikacyjne)

WSKAZÓWKI DLA REDAKCJI:

- Unikaj określenia „nadpopulacja drapieżników” w tekstach informacyjnych i popularnonaukowych - lepiej używać sformułowań: „wzrost liczebności”, „większa obserwowalność gatunku”, „szacowany wzrost populacji”.
- Dodawaj kontekst ekologiczny - wyjaśnij, że w przyrodzie zachodzą procesy regulacyjne, a populacje drapieżników podlegają naturalnym ograniczeniom.
- Przywołuj źródła naukowe publikowane na przykład przez: IUCN, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Instytut Biologii Ssaków PAN w Białowieży, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Część 2

Jak pisać o dzikich zwierzętach - wskazówki językowe

W tekstach dotyczących dzikich zwierząt warto dążyć do zachowania neutralności, precyzji i szacunku wobec przyrody, a przede wszystkim rzetelności w podawaniu źródła. Język ma tu duże znaczenie i sprawczość - nie tylko buduje obraz zwierząt w oczach odbiorców, ale wpływa też na poziom emocji i poczucie bezpieczeństwa. Poniżej znajdują się najważniejsze wskazówki dotyczące sformułowań, których warto unikać, oraz propozycje neutralnych odpowiedników. Rekomendacje zostały opracowane przez osoby zajmujące się biologią tych gatunków, językiem oraz edukacją przyrodniczą.

1. Unikaj zdrobnień

Zdrobnienia nadają zwierzętom cechy „uładzonych”, ugrzeczniczonych czy oswojonych postaci, co zaciera ich dziki, naturalny charakter.

Zamiast:

- sarenka → sarna
- jelonek → jelen
- wilczek → młody wilk
- niedźwiadki, misie, miśki → młode niedźwiedzie

2. Nie stosuj języka łowieckiego

Terminologia łowiecka jest nacechowana środowiskowo i wartościująco - nie jest odpowiednia w materiałach informacyjnych ani popularnonaukowych.

Zamiast:

- wadera, basior → samica, samiec wilka
- o obojgu → para rodzicielska
- wataha → wilcza grupa rodzinna
- byk, łania → samiec/samica jelenia
- pozyskanie → uśmiercenie, polowanie
- farba → krew

3. Unikaj przypisywania intencji i emocji

Zwierzęta nie działają z zamiarem wyrządzenia szkody człowiekowi - ich zachowania wynikają z instynktu, mechanizmów ewolucyjnych i warunków środowiska. Warto opisywać je adekwatnie: bez emocji, ocen i antropomorfizacji.

Zamiast:

- wtargnęły → weszły, pojawiły się
- rozszarpały → upolowały, zjadły
- grasują → pojawiają się, bywają
- sieją postrach → wzbudzają emocje/niepokój
- sfora → kilka osobników, grupa
- przebiegły, krwiożerczy, okrutny → unikamy ocen, ewentualnie opis sytuacji, np. wilki upolowały jelenia (co zresztą jest naturalne)

4. Uważnie dobieraj ton komunikatu

Nie „ostrzegamy” o obecności zwierząt - informujemy o niej. Informacja ma na celu nie wzbudzać paniki.

Zwrot „atak” stosujemy wyłącznie w przypadku, gdy doszło do fizycznego kontaktu zwierzęcia z człowiekiem. Samo wejście zwierzęcia na posesję, podwórko, do kurnika czy zabudowań nazywa się obserwacją, zdarzeniem lub incydem, nie atakiem.

5. Przykłady stylu informacyjnego

Niewskazane sformułowanie	Zalecane sformułowanie
✗ „Niedźwiedzie grasują w Bieszczadach.”	☒ „Niedźwiedzie są obserwowane/zostały zaobserwowane/pojawiły się w okolicach miejscowości X.”
✗ „Sfora wilków rozszarpała owce.”	☒ „Wilki upolowały owce.”
✗ „Niedźwiedź wtargnął do wsi.”	☒ „Niedźwiedź pojawił się we wsi/w miejscowości.”

ZASADA OGÓLNA

Opisujemy świat zwierząt tak, jak opisalibyśmy zjawiska natury - bez nadawania intencji, bez emocjonalnych ocen, z poszanowaniem faktów i perspektywy przyrodniczej. Takie podejście wzmacnia wiarygodność przekazu i pomaga budować świadome, odpowiedzialne relacje człowieka z przyrodą.

Jak pisać o wypadkach z udziałem zwierząt i o martwych dzikich zwierzętach

W relacjach dotyczących wypadków z udziałem dzikich zwierząt kluczowe jest stosowanie precyzyjnego, neutralnego i pozbawionego emocji języka. Celem jest zachowanie równowagi między rzetelnością informacji a szacunkiem wobec życia zarówno człowieka jak i zwierząt - bez ich „ucławiania”, ale również bez sprowadzania do roli „problemu”, „szkody” czy nieistotnego elementu zdarzenia.

W tekstach informacyjnych należy unikać kolokwializmów i emocjonalnych uogólnień. Zalecane są sformułowania opisujące fakty w sposób możliwie obiektywny, np.:

- „zwierzę zginęło”,
- „nie przeżyło zderzenia”,
- „zostało zabite” lub „zostało uśmiercone”.

Dopuszczalne jest również użycie formy „zmarło” - szczególnie w kontekstach, gdzie przekaz koncentruje się na aspekcie empatii, relacji człowieka ze zwierzęciem lub ochronie zwierząt. Choć językoznawcy nie są w tej kwestii jednomyślni, z ich opinii wynika, że forma „zmarło” w odniesieniu do zwierząt jest obecnie językowo akceptowalna, choć nie zawsze najtrafniejsza w stylu informacyjnym.

Jak zauważa prof. Katarzyna Kłosińska, przewodnicząca Rady Języka Polskiego, wybór między formami „umarł/zmarł” a „zdechł” jest w dużej mierze kwestią wrażliwości i kontekstu komunikacyjnego – nie błędem językowym, lecz decyzją stylistyczną.

WSKAZÓWKA PRAKTYCZNA:

- Dobierając słownictwo, zastanów się nad funkcją tekstu - w newsie informacyjnym priorytetem jest precyzja, w reportażu czy materiale edukacyjnym można pozwolić sobie na bardziej empatyczny ton.
- Unikaj języka, który wprost wartościuje zwierzęta („winne”, „niebezpieczne”, „zagrożające”), jeśli nie wynika to z kontekstu naukowego lub oficjalnych komunikatów służb.

Takie podejście sprzyja tworzeniu tekstów, które łączą rzetelność dziennikarską z odpowiedzialnością i wrażliwością wobec przyrody.

Jak pisać o wypadkach z udziałem zwierząt

Śmierć zwierząt to temat, który wymaga szczególnej ostrożności w komunikacji. Z jednej strony nie należy jej eufemizować, z drugiej - warto unikać języka uprzedmiotawiającego. Naszym celem jest rzeczowy, neutralny przekaz, który informuje bez wzbudzania sensacji czy emocjonalnego tonu.

1. Unikaj eufemizmów

Sformułowania takie jak „odeszło”, „zasnęło na zawsze” czy „przegrało walkę o życie” rozmywają fakt śmierci i wprowadzają emocjonalny ton. W tekstach informacyjnych zastępujemy je prostym, klarownym językiem.

Zamiast:

- odeszło → zginęło / nie przeżyło / zmarło
- straciło życie, poniosło śmierć → zginęło / zmarło w wyniku obrażeń / zostało zabite / uśmiercone
- zapłaciło najwyższą cenę → zginęło / nie przeżyło
- przegrało walkę o życie → nie przeżyło / nie udało się go uratować
- zasnęło na zawsze → zmarło
- zostało uśpione → zostało uśmiercone np. ze względów humanitarnych

2. Unikaj języka technicznego i uprzedmiotawiającego

W przekazie medialnym istotne jest, by zwierzę pozostawało podmiotem - nie „jednostką” czy „sztuką”. Warto też unikać chłodnego żargonu proceduralnego, jeśli nie jest konieczny.

Zamiast:

- padlina → martwe zwierzę / ciało zwierzęcia (jeśli dotyczy konkretnego) / szczątki (jeśli mówimy o resztkach)
- sztuka → zwierzę / nazwa gatunku (np. jeleń, sarna, dzik); „osobnik” i „martwy okaz” tylko w kontekście urzędowym lub naukowym
- zalegało przy drodze → leżało / zostało znalezione przy drodze
- usunięto problem → zabezpieczono ciało zwierzęcia / zabrano ciało zwierzęcia
- zutylizowano → przekazano do utylizacji (jeśli to informacja proceduralna)

3. Nie przerzucaj winy na zwierzę

Zwierzęta nie działają z intencją spowodowania wypadku. Warto zatem unikać sformułowań, które wskazują na ich „winę”.

Zamiast:

- wtargnęło pod koła → znalazło się / weszło na jezdnię
- spowodowało wypadek → doszło do wypadku z udziałem zwierzęcia
- doprowadziło do kolizji → samochód uderzył w zwierzę

ZASADA OGÓLNA

Opisujemy śmierć zwierząt jasno, zwięźle i bez emocjonalnych ozdobników.

Nie unikamy faktu śmierci, ale też nie stosujemy sensacyjnych określeń („makabryczne”, „dramatyczne”, „prerażające”).

Nie opisujemy przyczyn zgonu, dopóki nie zostaną potwierdzone - możemy napisać, że „okoliczności są ustalane”, „służby prowadzą postępowanie/działania”, „istnieje podejrzenie”, „obrażenia wskazują na”.

4. Przykłady stylu informacyjnego

Niewskazane sformułowanie	Zalecane sformułowanie
✗ <i>Wilk stracił życie w wyniku odniesionych ran.</i>	☑ <i>Wilk zmarł w wyniku odniesionych obrażeń.</i>
✗ <i>Na poboczu zalegała padlina.</i>	☑ <i>Na poboczu znaleziono martwe zwierzę.</i>
✗ <i>Służby usunęły problem z jezdni.</i>	☑ <i>Służby zabezpieczyły ciało zwierzęcia i przywróciły ruch na drodze.</i>
✗ <i>Makabryczne zwłoki lisa leżały przy drodze.</i>	☑ <i>Przy drodze znaleziono ciało lisa z widocznymi obrażeniami.</i>
✗ <i>Wilk padł po postrzale.</i>	☑ <i>Wilka znaleziono z raną mogącą wskazywać na postrzał.</i>

5. Kluczowe przesunięcia semantyczne

- Nie piszemy, że „zwierzę straciło życie” - tylko że zginęło, nie przeżyło lub zostało zabite.
- Nie informujemy, że „problem został usunięty” - mówimy, że ciało zwierzęcia zostało zabrane lub zabezpieczone.
- Nie sugerujemy winy zwierzęcia w zdarzeniach drogowych - doszło do zderzenia/wypadku z udziałem zwierzęcia.

ZASADA OGÓLNA

Neutralny język opisujący śmierć zwierząt pozwala rzetelnie informować, zachowując szacunek wobec życia i unikając emocjonalnego tonu. W taki sposób budujemy wiarygodny, profesjonalny przekaz i sprzyjamy lepszemu rozumieniu relacji człowieka z przyrodą.

Część 3

Weryfikacja informacji i źródeł - odpowiedzialne relacjonowanie tematów dotyczących dużych drapieżników

W przypadku doniesień o niedźwiedziach, wilkach czy dzikach wyjątkowo istotne jest dokładne sprawdzenie informacji przed publikacją - zwłaszcza wtedy, gdy materiał dotyczy rzekomego zagrożenia, agresywnego czy nietypowego zachowania zwierząt wobec ludzi.

Ocena takich sytuacji wymaga nie tylko relacji świadków czy komentarzy lokalnych władz, ale także **wiedzy naukowej, danych terenowych oraz opinii instytucji zajmujących się badaniem i ochroną gatunków dziko żyjących**. Nie każda osoba komentująca zdarzenia z udziałem zwierząt ma wystarczające przygotowanie, by właściwie ocenić sytuację.

Informacje przekazywane przez przedstawicieli samorządów nie powinny stanowić jednego, niezwyfikowanego źródła - należy je uzupełniać o **stanowiska właściwych służb i ekspertów**.

Każdy materiał dotyczący obecności lub zachowania niedźwiedzi, wilków czy dzików powinien być **weryfikowany w oparciu o dane i opinie instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne i ochronę przyrody**, takich jak Policja, regionalne dyrekcje ochrony środowiska, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska.

Warto również **konsultować zdjęcia, filmy i relacje terenowe z ekspertami w dziedzinie biologii dużych ssaków drapieżnych** - pozwala to uniknąć błędnych interpretacji i dezinformacji. Dopiero pełny kontekst umożliwia rzetelną ocenę zdarzeń, analizę potencjalnego ryzyka, planowanie działań prewencyjnych oraz przekazywanie sprawdzonych, wiarygodnych informacji.

Skutki niezwyfikowanych publikacji

Publikowanie materiałów o dużych drapieżnikach bez zachowania tej ostrożności może mieć poważne konsekwencje społeczne – nieuzasadniona panika może prowadzić nawet do chęci wymierzania prawa na własną rękę.

Dezinformacja może:

- zwiększać społeczne przyzwolenie na przemoc wobec dzikich zwierząt,
- zachęcać do nielegalnych działań (np. trucia, kłusownictwa, samowolnych odstrzałów),
- dezorganizować pracę służb reagujących na zgłoszenia oparte na plotkach czy panice,
- pogłębiać lęk i tworzyć negatywne stereotypy dotyczące chronionych gatunków,
- wzbudzać nieuzasadniony strach przed dzikimi zwierzętami i sprzyjać nierozsądnym reakcjom w kontakcie z drapieżnikami.

Standardy etyczne

Zgodnie z Kartą Etyczną Mediów, dziennikarze są zobowiązani do przekazywania informacji zgodnych z prawdą, przedstawiania faktów w odpowiednim kontekście oraz ponoszenia odpowiedzialności za treść i formę przekazu.

W przypadku materiałów dotyczących bezpieczeństwa ludzi i zwierząt objętych ścisłą ochroną gatunkową, standard ten powinien być stosowany ze szczególną starannością - tak, aby media nie stały się mimowolnym narzędziem dezinformacji, lecz źródłem rzetelnej, sprawdzonej wiedzy.

Używanie generatorów AI oraz treści z mediów społecznościowych i portali lokalnych

Generatory obrazów AI

W komunikacji dotyczącej sytuacji kryzysowych, bezpieczeństwa ludzi oraz dzikich zwierząt należy unikać wykorzystywania obrazów generowanych przez sztuczną inteligencję. Grafiki AI nie odzwierciedlają rzeczywistości i nie oddają lokalnego kontekstu. Mogą wprowadzać odbiorców w błąd, potęgować poczucie zagrożenia i wzmacniać emocje, zamiast wspierać rzetelne informowanie. W efekcie mogą tworzyć fałszywy obraz sytuacji, utrudniając właściwą ocenę zdarzeń i reakcję służb. Takie przekazy wywołują dezinformację.

Poniżej przykłady obrazów wygenerowanych przez AI:

Gmina Lutowska - Aktualności i ogłoszenia
13 kwietnia · 🌐

🔴 KOMUNIKAT

🔴 W ostatn... Wyświetl więcej

Miasto i Gmina Zagórz
5 maja · 🌐

! UWAGA ! W dniu dzisiejszym w miejscowości Morochów na terenie Gminy Zagórz doszło do kolejnego, niebezpiecznego incydentu z udziałem niedźwiedzia. Zdarzenie miało mi... Wyświetl więcej

🚨 **Ważny komunikat dla mieszkańców i apel o czujność** 🚨

Szanowni Mieszkańcy,
W obliczu ostatnich wy... Wyświetl więcej

ALERT BEZPIECZEŃSTWA: DRAPIEŹNIK JEST BLISKO!

STREFA WYSOKIEGO RYZYKA

TYLKO 10 KM !

UWAGA: Kolejny atak od ostatniej tragedii zaledwie **10 km.**
Drapieżnik przemieszcza się wzdłuż naszych miejscowości i **NIE BOI SIĘ NAŁASU.**

ZASADA RATUJĄCA ŻYCIE:
Pracuj w polu wyłącznie przy **OTWARTYM SAMOCHODZIE.**
To Twoje jedyne schronienie!

112

TYM RAZEM 53-LETNIA MARIA ... Wyświetl więcej

Teksty tworzone z użyciem AI

Materiały tekstowe przygotowywane z pomocą narzędzi AI wymagają obowiązkowej weryfikacji przed publikacją. Odpowiedzialność za treść - w tym za ewentualne błędy, fałszywe lub wprowadzające w błąd informacje - ponosi zawsze osoba lub redakcja publikująca materiał. AI może wspierać proces redakcyjny, ale nie zastępuje rzetelnej pracy dziennikarskiej opartej na faktach i sprawdzonych źródłach.

Media społecznościowe i portale lokalne

Należy zachować szczególną ostrożność wobec treści publikowanych w mediach społecznościowych oraz w lokalnych portalach, które często upowszechniają drastyczne zdjęcia i emocjonalne relacje. Algorytmy tych platform premią materiały kontrowersyjne, sensacyjne i silnie angażujące emocjonalnie. Każdy komentarz, reakcja czy udostępnienie zwiększa zasięg takich przekazów, potęgując lęk i napięcie społeczne, które może prowadzić do pogorszenia akceptacji społecznej dla ochrony danego gatunku, ale i wynikających ze strachu nierozsądnych zachowań. Taki mechanizm utrudnia spokojną, merytoryczną debatę o realnych przyczynach zdarzeń z udziałem dzikich zwierząt oraz o sposobach zapobiegania sytuacjom konfliktowym.

Dezinformacja - celowa i nieświadoma

Rozpowszechnianie niesprawdzonych informacji, niezależnie od intencji, stanowi formę dezinformacji. Nawet nieświadome podawanie dalej niezweryfikowanych treści może utrwalać błędne przekonania i prowadzić do niepożądanych reakcji społecznych.

ZASADA OGÓLNA:

Przed publikacją każdego materiału należy:

- sprawdzić źródło, datę i wiarygodność informacji,
- zweryfikować fakty w kilku niezależnych miejscach,
- ocenić możliwe skutki publikacji, zwłaszcza w kontekście bezpieczeństwa ludzi i ochrony przyrody.

Część 4

Jak zachować się w lesie - co zrobić w przypadku spotkania z dzikim zwierzęciem - informacje praktyczne dla mieszkańców i turystów

Zwierzęta zazwyczaj zauważają człowieka wcześniej i z reguły same unikają spotkania. Warto więc dać się im usłyszeć i zobaczyć - w lesie można spokojnie rozmawiać, podśpiewywać lub stukać kijkami, szczególnie gdy jest się w pojedynkę. Dzięki temu zwierzę ma czas, aby się oddalić.

Najbezpieczniej jest poruszać po wyznaczonych ścieżkach, a szczególną ostrożność zachować w pobliżu młodników (gęstych, młodych zadrzewień), gdzie zwierzęta odpoczywają lub przebywają z potomstwem oraz gęstych zarośli, miejsc obfitujących w leśne owoce i punktów dokarmiania - nęcisk w pobliżu ambon.

Poruszając się pod wiatr również można zaskoczyć zwierzę, podobnie, kiedy widoczność jest ograniczona - np. podczas mgły. Należy zachować czujność, jeśli zobaczy się świeże tropy czy inne ślady obecności niedźwiedzi. Należy unikać poruszania się po lesie po zmroku, zwłaszcza w pojedynkę.

Spotkanie z niedźwiedziem

W przypadku bezpośredniego spotkania z niedźwiedziem najważniejsze jest zachowanie spokoju. Należy powoli się wycofywać, nie odwracając się plecami do zwierzęcia, unikając bezpośredniego kontaktu wzrokowego oraz gwałtownych ruchów. Nie wolno krzyczeć i uciekać, może to sprowokować niedźwiedzia do pogoni. Jeśli zostanie się zauważonym przez zwierzę, należy się wyprostować, dać znać o swojej obecności mówiąc niskim, stanowczym głosem i wolno poruszać rękoma nad głową.

Jeśli zwierzę wykona tzw. „szarżę ostrzegawczą”, nie oznacza to jeszcze ataku - służy odstraszeniu intruza. W takiej sytuacji należy pokazać, że nie stanowi się zagrożenia - zachować spokój i stać prosto. Zwierzę

prawdopodobnie zatrzyma się lub skręci tuż przed człowiekiem - fizyczny atak jest rzadkością. Jeśli jednak do niego dojdzie, należy odwrócić uwagę niedźwiedzia, kładąc przed sobą jakiś przedmiot, położyć się na brzuchu lub w pozycji embrionalnej i osłonić głowę oraz kark rękoma. Plecak należy pozostawić - zabezpieczyć plecy - i udawać martwego tak długo, aż niedźwiedź odejdzie. [Tutaj](#) jest dokładny opis rekomendowanego postępowania.

Spotkanie z wilkiem

Spotkania z wilkami nie są zagrożeniem dla człowieka. Zazwyczaj nie ma potrzeby podejmowania działań odstraszających, ponieważ wilki zaraz po zorientowaniu się, że mają do czynienia z ludźmi, same odchodzą. Jeśli jednak podejść zbyt blisko, należy unieść ręce i pomachać nimi w powietrzu albo zaklaskać. Dzięki temu człowiek jest lepiej widoczny, a jego zapach się rozprzestrzeni. Można też głośno i stanowczo mówić.

Jeżeli mimo tego wilki nie odchodzą, można rzucać w ich stronę np. leżącymi w pobliżu patykami lub szyszkami. Należy celować obok, nie w same zwierzęta. Jeśli człowiekowi towarzyszy pies, to właśnie on może być obiektem zainteresowania wilków, nie on.

Spotkanie z dzikami

Podczas spotkania z dzikami należy przede wszystkim zachować ostrożność i nie zbliżać się do zwierząt.

Nie wolno ich dokarmiać ani próbować przepłoszyć na własną rękę, ponieważ mogą zareagować agresywnie, szczególnie lchy prowadzące młode. Jeśli dziki pojawią się w pobliżu zabudowań, należy powiadomić odpowiednie służby, takie jak straż miejska, które zajmą się bezpiecznym usunięciem zwierząt. Nie należy również filmować ani otaczać dzików, gdyż brak drogi odwrotu może sprawić, że zwierzęta staną się nieprzewidywalne. Najlepszym rozwiązaniem jest zachowanie bezpiecznego dystansu i pozwolenie im na spokojne oddalenie się.

Część 5

Kontakty do ekspertów i instytucji ochrony przyrody - lista wiarygodnych źródeł komentarzy i konsultacji merytorycznych

LISTA EKSPERTÓW I EKSPERTEK OD DZIKICH ZWIERZĄT:

mgr Teresa Berezowska-Cnota, Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk (niedźwiedzie)
e-mail: berezowska@iop.krakow.pl

dr Piotr Chmielewski, Sekcja Socjologii Środowiska PTS (społeczne uwarunkowania ochrony wilka)
e-mail: piotr.chmielewski1990@gmail.com

mgr Robert Gatzka (niedźwiedzie, wilki, żubry, Bieszczady)
e-mail: r.gatzka.wildprojects@gmail.com
tel. 532 386 333

Prof. dr hab. Rafał Kowalczyk, Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk w Białowieży (wilki, żubry, borsuki)
e-mail: rkowal@ibs.bialowieza.pl
tel. 600 914 516

Anna Maziuk, autorka książek poświęconych dużym drapieżnikom, edukatorka przyrodnicza (wilki, niedźwiedzie, koegzystencja z dużymi drapieżnikami)
e-mail: a.maziuk@gmail.com

dr Agnieszka Olszańska, Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk (niedźwiedzie, społeczne uwarunkowania ochrony przyrody)
e-mail: olszanska@iop.krakow.pl

dr hab. Agnieszka Sergiel, Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk (niedźwiedzie)
e-mail: sergiel@iop.krakow.pl

prof. Marian Stój, Komitet Ochrony Orłów (ptaki drapieżne)

e-mail: mstoj@poczta.fm

tel. 660 820 449

Zenon Wojtas, Magurski Park Narodowy (wilki, niedźwiedzie)

tel. 690 008 136

LISTA INSTYTUCJI OCHRONY PRZYRODY:

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Kontakt dla mediów: Paweł Marciniak

tel. 532 474 418, 22 369 28 38, 22 369 12 77, 22 369 13 83, 22 369 21 68

e-mail: media@klimat.gov.pl

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

Rzecznik prasowy: Joanna Niedźwiecka

tel. 783 923 727, 22 310 67 27

e-mail: rzecznik@gdos.gov.pl

W każdym województwie Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska oraz właściwe miejscowo Parki Narodowe

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Kontakt dla mediów: Tomasz Matusiak

tel. 539 141 173, Zespół prasowy: tel. 22 577 50 34

e-mail: rzecznik@gios.gov.pl

Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk

tel. 12 370 35 14, 12 370 35 00

e-mail: sekretariat@iop.krakow.pl

Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk

tel. 85 682 77 50

e-mail: mripas@ibs.bialowieza.pl

Państwowa Rada Ochrony Przyrody

e-mail: biuro@prop.gov.pl

Fundacja Przyroda i Nauka

dr Wojciech Śmietana (wilk, niedźwiedź, rys)

e-mail: wr.smietana@gmail.com

Stowarzyszenie dla Natury "Wilk"

dr hab. Sabina Pierużek-Nowak – prezes

tel. 606 110 046

e-mail: sabina.pieruzeknowak@gmail.com

Autorki i autorzy poradnika: Anna Maziuk, Magdalena Czajkowska vel Czajka, Jakub Czajkowski, Andrzej Czech, Robert Gatzka

Pomysłodawczyni i redaktorka: Martyna Sokołowska

Rekomendacja: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska